

2025-07-06

Öresundskabeln 1855 – Sverige kopplas upp mot kontinenten

I senaste numret av Länspumpen har vi en artikel om *Great Eastern* och utläggningen av atlantkabeln 1866. Detta fantastiska projekt hade naturligtvis också en förhistoria på våra breddgrader och i år är det faktiskt 170 år sedan Sverige kopplades upp mot kontinenten med en kabel under Öresund.

Införandet av telegrafan förändrade sjöfartens affärsupplägg i grunden och banade väg för det professionella landbaserade rederikontoret som nu på distans kunde styra fartygens verksamhet på ett helt annat sätt än tidigare.

Ett europeiskt telegrafsystem hade etablerats under slutet av 1840-talet. Inledningsvis var det nationella system som sedan kopplades ihop till internationella system. "Gränsövergångarna" var ofta problematiska med ländernas olika regelsystem och konventioner. Sakta men säkert skedde en harmonisering av regelverk, avgiftsättning och teknik.

Först ut i Norden var Danmark med sin "Öresundslinje" vilken stod klar i hela sin sträckning från Helsingör till Hamburg i februari 1854.

Linjen hade byggts i etapper. Den 29 september 1852 var Helsingör och Köpenhamn ihopkopplade. I maj 1853 lades en kabel under Stora Bält och ett par dagar senare även en kabel under Lilla Bält till Fredericia. Därifrån byggdes sedan ledningar söderut mot Hamburg och norrut mot Fredrikshavn. Men p.g.a. olika tekniska problem med de nedgrävda kablarna på land kunde inte linjen invigas förrän den 2 februari 1854 då de första telegrammen mellan Köpenhamn och Hamburg utväxlades.

I Sverige hade bollen också satts i rörelse. I november 1853 stod linjen mellan Stockholm och Uppsala klar. Därifrån fortsatte man sedan till Göteborg och under sommaren 1854 var den linjen klar. Den 3 augusti var linjen utbyggd ända till Helsingborg.

Från svenskt håll började nu planläggningen av en förbindelse över Öresund för att komma i kontakt med kontinenten.

En överenskommelse slöts i november 1854 med Danmark där anläggningskostnaderna på 80 000 riksdaler delades lika mellan länderna. Kabeln utgjorde inledningsvis inte en direkt förbindelse mellan länderna. En dansk station upprättades i Helsingborg vartill telegrammen överlämnades för att sedan vidaretelegraferas över kabeln in i det danska nätet.

Man undvek att dra kabeln den kortaste vägen mellan Helsingborg och Helsingör på grund av det ringa vattendjupet och det stora antalet skepp som ankrade utanför Helsingör. Detta var ju på Öresundstullens tid och alla fartyg genom Öresund skulle klareras i Helsingör och betala tull till danska staten. Kabeln lades istället söder om Ven mellan svenska Hildesborg och danska Vedbaek. Det var nog välbetänkt. År 1853 passerade 21 539 fartyg genom Öresund. (Öresundstullen upphörde 1857)

Sedan kabeln anlät till Helsingör från London skedde utläggningen den 5 november 1854 från den danska skonerten *Christoffer Hage* med assistans av en korvett och två ångbåtar.

Utlägningsarbetet skedde utan komplikationer, och Öresundskabeln kunde öppnas för trafik i början av januari 1855. Därmed stod Sverige i förbindelse med Belgien, Danmark, England, Frankrike, Holland, Italien, Schweiz, Tyskland och Österrike.

Efter kabelnedläggningens lyckliga genomförande, vilket helt naturligt tilldrog sig allmän beundrar och glädje, skrev en lokaltidning euforiskt att *"de tvenne brødrarikenas förlovning, som någon ganska sinnrikt kallat denna förbindelse, kan sålunda anses knuten genom en av den mänskliga intelligensen vackraste trådar."*

En telegrafförbindelse mellan Norge och Sverige etablerades sedan under sommaren 1855 och nu stod även Norge i förbindelse med det europeiska telegrafsystemet. Den 1 april 1858 slogs den danska och svenska telegrafstation i Helsingborg ihop till en station.

År 1859 drogs en linje från det då danska Flensburg till Vesterhever nära Tønning och anslöts till en sjökabel som gick över Helgoland (då brittiskt) och sedan vidare till Weybourne 4 mil norr om Great Yarmouth för vidare koppling in på det engelska telegrafnätet. Därmed fick Danmark en direkt förbindelse med England.

Några år senare, 1863, var det dag att ersätta den första Öresundskabeln med en ny då den första kabeln redan blivit illa medfaren på grund av ankringskadorna med mera.

Men systemet var bräckligt och alternativa rutter till kontinenten saknades. Under det tysk-danska kriget 1864, då Danmark förlorade Schleswig-Holstein till Preussen, bröts förbindelsen både till Hamburg och till England över Helgoland vilket innebar att telegrammen från Sverige till kontinenten fick befordras med ångbåt mellan Malmö och Lübeck. Man kunde visserligen skicka telegram landvägen via Haparanda över Finland och Baltikum ned till kontinenten men denna rutt var dyr, långsam och osäker.

Detta triggade igång ett projekt med en direktkabel mellan Trelleborg och Arcona på Rügen. Denna förbindelse öppnades den 20 juni 1865.

Innan atlantkabeln kom i drift 1866 skedde telegramtrafiken till USA genom att telegrammen sändes till Liverpool. Här skrevs de ut och vidarebefordrades sedan med de regelbundna ångbåtsturerna till USA som avgick två gånger i veckan. Efter ankomst sändes telegrammen vidare i det amerikanska telegrafnätet.

Danmark återfick sin direktförbindelse med England 1868 då en kabel lades ut mellan Söndervig vid Ringköping till Newbiggin nära Newcastle. Några år senare, 1880, blev också Marstrand uppkopplad till Newbiggin via Arendal.

Nästa stora tekniksprång var införandet av den trådlösa telegrafen i början av 1900-talet. Detta ökade redundansen i systemet, viktigt vid t.ex. kabelproblem och krigssituationer där transittrafiken hotades. I Sverige innebar detta byggandet av Grimeton radiostation utanför Varberg för trafik med USA och nu i veckan firade man 100-årsjubileum av stationens öppnande den 2 juli 1925. Under andra världskriget spelade stationen stor roll för våra förbindelser med USA då kabeltrafiken dit var avbruten.

Text: Bo Jershed